

La necessitat de la crítica

En el moment actual assistim a un desprestigi —cada vegada més generalitzat— de la teorització, de la discussió sobre les idees, objectiu tradicional de tota reflexió crítica. La desconfiança en la utilitat de l'especulació és un punt al qual s'accedeix des d'una juxtaposició de fenòmens heterogenis, alguns dels quals voldria intentar de descriure aquí.

La fi del maig del 68 va suposar per la cultura europea l'inici d'un procés d'introversió en què, perduda la confiança en la utopia col·lectiva a partir de la qual operar, el redescobriments de la intimitat, de les potències del subjectiu enfront de la irrealitat del món objectiu, ha conduït la pràctica arquitectònica a una revalorització de l'artisticitat com a fi últim de la disciplina, fins no fa gaire relegada en presència de qüestions com la «utilitat» social o l'«eficàcia» productiva. Aquesta revalorització de l'artisticitat com a moment central amb què el projecte s'enfronta, es produeix freqüentment en termes aproximadament ruskinians,¹ com a defensa prioritària del «veure» i del «sentir» jutjats en oposició al «pensar» i al «conèixer».

El canvi polític i el compromís amb el poder que aquest ha suposat per a bona part dels nostres intel·lectuals, ha generalitzat la figura de l'intel·lectual orgànic gramscian, amb la qual cosa, perduda la tensió entre el possible i el desitjable que tradicionalment ha vivificat l'activitat de l'intel·lectual europeu, es tendeix a conduir el discurs cognoscitiu cap als terrenys estèrils de la propaganda, lloc aquest on la raó estratègica preval contra la raó cognoscitiva, tot relegant freqüentment a un segon pla la discussió sobre la *qualitat* de les coses, objectiu últim irrenunciable de qualsevol discurs intel·lectual.

Des del terreny de la crítica arquitectònica, especialment de l'hereva de la discussió sociologista i ideologista dels anys seixanta que, tot seguint el model italià, tanta influència ha tingut entre nosaltres, assistim a una ja total separació entre

el discurs cognoscitiu i el món de la creació, accentuant, aquesta crítica, la circularitat racional del seu propi territori, consolidant la fractura entre «pensar» i «fer», tot convertint, així, freqüentment el discurs crític en un gènere literari autònom, expressió del món personal del crític, transformat per la via de l'essencialisme hegelian en demiürg,² indiferent als mons des dels quals el projecte es construeix i es frueix.

Davant d'això, és imprescindible d'insistir en el moment present en la necessitat d'una crítica compromesa en l'acció, d'una crítica que, lluny d'entendre'ls com a moments oposats, acosti el coneixement a la invenció, d'una crítica que, tot renunciant al fetixisme per la paraula característic de bona part de l'art modern, faci del seu encontre emocional amb l'obra el punt de partida per la seva activitat, d'una crítica que, sense renunciar a l'establiment de principis generals, sigui sensible als destins individuals,³ d'una crítica, en suma, capaç de mantenir viva la tensió que fa necessària i possible la creació.

Perquè el misticisme intuïtiu, l'oportunisme polític i l'autonomia crítica condueixen el discurs intel·lectual al silenci.

I el silenci fa impotent al creador.

JOSEP LLUÍS MATEO

1. «La funció de l'artista en aquest món consisteix en ser una criatura que veu i vibra, un instrument tan delicat i tan sensible que cap ombra, cap color, cap expressió evanescent i fugitiva dels objectes visibles que l'envolten, pugui ser oblidada o esvanir-se en el llibre de la memòria. La seva feina no és pensar, jutjar, argumentar o conèixer. La seva raó de ser té tan sols dos objectius: veure i sentir.»

John Ruskin: *The Diaries of John Ruskin*, Oxford, 1956-1959.

2. El paper del crític com a demiürg portaveu de l'«esperit dels temps», característic de la tradició hegeliano-marxista, és analitzat per E.H. Gombrich a «En busca de la història cultural», capítol del llibre *Ideales e ídolos*, G. Gili.

3. A aquest respecte, vegeu «¿Para qué sirve la crítica?», de Charles Baudelaire, ed. esp. *Críticas de arte*, col. Austral.